

SMERNICE ZZRS PRI NAČRTOVANJU POSEGOV V VODOTOKE

Splošne smernice, ki se morajo upoštevati ne glede na vrsto posega

- Vsak poseg v ribiški okoliš mora biti načrtovan in izveden na način, ki v največji meri zagotavlja ohranjanje rib, njihove vrstne pestrosti, starostne strukture in številčnosti (19. člen ZSRib) tako, da se struge, obrežja in dna vodotokov ohranja v čim bolj naravnem stanju, da se ohranja obstoječa dinamika, hidromorfološke lastnosti in raznolikost vodotokov, da se objekti gradijo na način, ki ribam omogoča prehod ter da se ohranja naravna osenčenost oz. osončenost struge in brežin.
- Poseg v varstvene revirje ali na drstišča rib ni dovoljen (sloj varstvenih revirjev je dostopen na spletni strani ZZRS).
- Za vsak načrtovan poseg na vodno zemljišče naj se prioriteto preveri smotrnost in nujnost izvedbe posega.
- Objekte, infrastrukturo in druge posege v vodna zemljišča je treba načrtovati tako, da v prihodnje ne bodo potrebni dodatni posegi zaradi njihovega varovanja, vzdrževanja ali sanacij, saj pogosto poseganje oziroma večje število posegov na določenem območju vodotoka negativno vpliva na ribe, tudi če so izvedeni skladno s projektnimi pogoji.
- Dela na območju vodnih in priobalnih zemljišč, ki lahko vplivajo na kakovost vode in vodni režim, morajo biti načrtovana in izvedena izven drstnih dob ribjih vrst, ki poseljujejo vodotoke ali stoječa vodna telesa.
- Zemeljska dela, izkopavanja v brežino ali strugo je treba tehnično izpeljati tako, da se v čim večji možni meri zmanjša vpliv kaljenja vode.
- Posegi naj se izvajajo tako, da bo preprečeno onesnaževanje vodotoka s strupenimi ali škodljivimi snovmi (cementno mleko, goriva, olja, zaščitni premazi, beton, fekalije itd.). Preprečeno mora biti vsakršno onesnaženje vodotoka na območju načrtovanih del.
- Odpadkov, gradbenega materiala in s kakršnokoli snovjo onesnažene vode se v vodotoke ter na vodna in priobalna zemljišča ne odlaga.
- Ob morebitnem betoniranju je treba preprečiti izcejanje strupenih betonskih odplak v vodo. Vsa predvidena betoniranja se izvajajo »v suhem«, kar pomeni vodotesno opaženje prostorov, kjer se bo vgrajeval beton.
- Pri izvajanju predvidenih posegov se mora obstoječa obrežna vegetacija ohranjati v največji možni meri. V primeru odstranjevanja zarasti ob vodotoku zaradi izvajanja gradbenih del naj se odstranjeno vegetacijo še v isti rastni sezoni nadomesti z avtohtono drevesno in grmovnato zarastjo (npr. bela vrba, črna jelša).
- O predvidenih delih na območju vodnih ali priobalnih zemljišč je potrebno vsaj 14 dni pred začetkom gradnje o začetku gradbenih del obvestiti pristojno ribiško družino, da lahko izvede ali organizira izvedbo intervencijskega odlova rib na predvidenem območju posega oziroma predelu, kjer je ta vpliv še lahko prisoten. Če bodo dela potekala etapno in daljše časovno obdobje, mora izvajalec oz. investitor obvestiti pristojnega izvajalca ribiškega

upravljanja o predvidenih delih ob vsakem novem posegu v strugo, tako da se lahko intervencijski odlovi po potrebi opravijo pred vsakim novim posegom v strugo vodotoka.

- V času izvedbe del mora biti v bližini delovišča zagotovljen primeren odsek reke, kamor lahko ribiška družina ribe po intervencijskem odlovi prenese. Če takega odseka zaradi različnih razlogov ni (množica delovišč na vodotoku, kaljenje, nezasenčenost), mora izvajalec v dogovoru z ribiško družino spremeniti termin izvedbe del. Izvajalec mora spremeniti termin izvedbe del tudi v primeru okoliščin, v katerih bi bil intervencijski odlov rib tvegan (npr. previsoka temperatura vode).
- Po končanih gradbenih delih je treba morebitne nasipe za preusmeritev vode v celoti odstraniti.

Smernice za posamezen tip posega

Hidroelektrarne

- Pred načrtovanjem novih objektov za hidroenergetsko rabo naj bo primarno načrtovana optimizacija obstoječih objektov za posebno rabo vode (male in velike hidroelektrarne), in sicer tako izvedba objektov za rabo vode kot tudi način izvajanja rabe vode. Novih hidroenergetskih pregrad in spremljajočih objektov, ki bi lahko preprečevali doseganje cilja dobrega ekološkega stanja vodotokov, katerega biološki element so tudi ribe, se ne načrtuje.
- Na območjih vodotokov, kjer je že prisoten negativen kumulativni vpliv obstoječe posebne rabe voda (male hidroelektrarne, namakalni sistemi, tehnološka raba) na ribe, se novih prečnih objektov v vodotokih ne načrtuje.
- Pri izvedbi objektov za hidroenergetsko rabo je v skladu z določili ZSRib treba zagotavljati prehodnost vodotoka za ribe. Zaradi prehajanja rib čez grajene objekte v vodah mora investitor zagotoviti ustrezen prehod za ribe. Funkcionalnost prehoda zagotavlja lastnik oziroma najemnik objekta.

Vegetacija

- Na območju brežin vodotokov mora biti dolgoročno zagotovljen obstoj obrežne vegetacije. V primeru odstranjevanja zarasti ob vodotoku zaradi izvajanja gradbenih del naj se odstranjeno vegetacijo še v isti rastni sezoni nadomesti z avtohtono drevesno in grmovnato zarastjo (npr. bela vrba, črna jelša). Zgolj zatravitev z avtohtonimi vrstami trave na območju brežin ne zadostuje. Zdrava visokorasla drevesa na brežini je treba ohranjati v celoti. Zagotovljeno mora biti senčenje stalno vodnatega dela struge.
- Odstranjene koreninske sisteme drevesnih vrst naj se vgradi v brežino na stiku z vodo oz. na območju stalne vodnatosti za vzpostavitev skrivališč za ribe.

Vzpostavljanje in zagotavljanje pretočnosti – plavje in rinjene plavine

- Rinjene plavine (npr. prod) je dovoljeno odstranjevati le nad nivojem stalne vodnatosti.

Zavarovanje, utrjevanje ali stabilizacija brežin in dna struge

- Za namen izvedbe vodnogospodarskih ureditev se iz struge vodotoka ne odvzema skal in večjih kamnov. V primeru utrjevanja se obstoječe skale in večje kamne v strugi razporedi tako, da bodo imeli funkcijo skrivališč za ribe in popestritve vodnega toka. Utrjevanje brežin na nivoju stalne vodnatosti naj se izvede v izrazito nepravilni obliki.
- Prednost naj se daje sonaravnim oblikam zavarovanja brežin (npr. kombinacija vegetacije, lesenih pilotov, večjih skal ipd.).
- Pri utrjevanjih brežin (sanacija temeljev visokovodnih zidov, založitev dna in brežine s kamnometom) se v temelje zložbe na nivoju nizkih vod vgradi motilce vodnega toka (npr. večje skale samice volumna 1-2 m³ oz. premera nad 1,5 m, lahko po tri skupaj). V kolikor

je na brežinah potrebna izvedba kamnite zložbe v betonu, beton ne sme prekrivati zunanje tretjine kamnov oz. skal.

- Dela naj se načrtujejo na način, da se na brežinah zagotovi obstoj obrežne zarasti, ki strnjeno senči stalno vodnat del struge.
- Dno struge po ureditvah ne sme biti nikjer popolnoma poravnano ali razširjeno, zato, da se lahko v najnižjem vodostaju ribe umaknejo v globlji del struge. Reguliranje vodotokov na način, ki bi pomenil znižanje vodostaja v času srednjih in nizkih pretokov, ni sprejemljivo. Dno mora biti enostransko ali sredinsko poglobljeno za vsaj 25-30 cm.
- Pri izvedbi kamnitih zložb v suho je priporočljivo, da se kamne polaga med obstoječimi drevesi, ki se ohranijo. Panjev odstranjenih dreves in grmovnic se ne odstranjuje iz brežin.

Mostovi in prepusti

- Med rekonstrukcijo in gradnjo premostitev je treba preprečiti padanje gradbenega materiala (okruškov in malte) v vodotok. V primeru, da gradbeni material nenačrtovano pade v strugo vodotoka, ga je treba nemudoma odstraniti.
- Zavarovanje brežin pri gradnji novega mostu je dovoljeno le na najožjem območju mostu (ne več kot 1/3 širine mostu gor in dol vodno). Kamnite zložbe se izvaja grobo, z zamiki skal navzven in navznoter v nepravilni liniji.
- Utrjevanje dna vodotoka ni dovoljeno v nobenem primeru.
- Prečkanje vodotokov s prepusti naj se izvede na čim krajši razdalji. Dno prepustov mora biti hrapavo, da bo čimbolj podobno naravnemu dnu struge in bodo ribe lahko nemoteno prehajale preko območja prečkanja. Dno škatlastih prepustov naj bo umeščeno pod niveleto struge na način, da se bo na temeljni plošči oz. nad spodnjim delom prepusta nabral rečni substrat. V kolikor je izvedljivo, se lahko v dno prefabriciranega prepusta umesti kamne.

Prečkanje gospodarske javne infrastrukture

- Zavarovanje brežine vodotoka na mestu izpusta je dovoljeno le na nepravilni način in samo na najožjem območju izpusta (ne več kot 1 m gor in dolvodno).
- Prednostno naj se prečkanje struge vodotoka izvede s podvrtavanjem ali z vezavo na mostno konstrukcijo. Prečkanje vodotokov s podvrtavanjem naj se izvede na način, da se v primeru nujnosti zavarovanja brežine stabilizira s kamnometom oz. skalometom brez uporabe betona (vtisnjenje kamnov v brežino). Dno struge mora ostati naravno in se ne sme oblagati s kamnom v betonu. Vse utrditve brežin morajo biti izvedene izrazito nepravilno. V kolikor izvedba podvrtavanja predstavlja za vodotok večji poseg kot prekop struge, se izvede slednje.
- Na območju prečkanj, kjer podvrtavanja zaradi narave terena ni možno izvesti, dna struge in brežin vodotoka ni dovoljeno betonirati, dno in brežine naj se utrdi sonaravno s kamni v

neporavnani obliki in le tik nad območjem prečkanja vodotoka (ne več kot 1 m gor in dolvodno).

Pragovi in višje pregrade v strugah vodotokov

- Vsi predvideni pragovi, tako kamniti (lomljenec v betonu) kot leseni, morajo imeti preko pretočnega profila struge znižana prelivna polja za koncentracijo nizkih pretokov. V kolikor je izvedljivo naj bodo pragovi na eni strani poglobljeni oz. nagnjeni tako, da se zagotovi zadostna globina vode ob nizkih pretokih. Prag je za namen koncentracije vode ob nizkih pretokih lahko tudi nagnjen ali polovičen.
- Podslapja stopenjskih pragov morajo biti oblikovana v tolmun.
- Pri načrtovanju in izvedbi prečnih objektov je treba dolgoročno zagotavljati prehodnost vodotoka za ribe.

Skrivališča za ribe

- Na območju načrtovanih posegov je treba zagotoviti ustrezna skrivališča za ribe. Oceniti je treba, kakšen tip skrivališč je glede na lastnosti vodotoka ustreznejši za izvedbo. Najustreznejše je načrtovanje strukture skrivališč, ki sledi naravnim strukturam skrivališč za ribe (npr. v strugo položena drevesna debla). Če se bodo načrtovala skrivališča s skalami, je treba v strugo vodotoka umestiti ustrezno število večjih skal (premera vsaj 1,5 m oz. volumna vsaj 2 m³ ali večjih) na način, da jih visoke vode ne bodo odnesle (npr. vkop v dno). Skale naj bodo v strugo umeščene v sklopih po 2-3 skale skupaj na vsakih 10 m struge.
- Skrivališča za ribe morajo biti umeščena na območje stalne vodnatosti struge (npr. na nivoju povprečnih srednjih pretokov).

Renaturacije, nadomestni habitati, ekološke niše

- V primeru nujnih regulacij naj se načrtuje izvedbo za ribe ustreznih nadomestnih habitatov. Odsek, kjer se načrtuje nadomestne habitate ali ekološke niše, mora biti razgiban in naj odraža pestrost habitata, ki je primerljiva z naravnimi habitati obravnavanega vodotoka. Navedeno se nanaša na sestavo substrata, morfologijo struge (skrivališča za ribe), umestitev struktur za doseganje pestrosti vodnega toka (brzice in tolmun) ter na zasaditev brežin z domorodno lesno vegetacijo, ki doprinese h kvaliteti vodnih habitatov.
- Kjer obstaja prvotna struga, ki je bila bodisi prestavljena bodisi regulirana, naj se načrtuje vzpostavitev povezave z naravnim, prvotnim odsekom vodotoka.
- Na novo se izvede sonaravno oblikovana obvodna struga ali odsek, pri čemer se preveri razpoložljiva količina vode (pretok), ki bo zagotavljala ustrezno vodnatost (globine vode) obvodne struge.
- Nadomestni habitati se lahko načrtujejo tudi v obliki zatonov.
- Naklon brežin na odseku, kjer se izvede nadomestne habitate za ribe, naj sledi naravnemu naklonu brežin vodotoka na tem območju.

Suhi zadrževalniki

- Prepust skozi nasip suhega zadrževalnika naj bo popolnoma zaprt le na območju krone pregrade. Gorvodni in dolvodni del prepusta naj bosta maksimalno odprta (nezatemnjena).
- Dno prepusta, ki poteka skozi nasip suhega zadrževalnika, mora biti ustrezno poglobljen oz. nagnjen. V poglobljeni del se morajo umestiti motilci vodnega toka (večji kamni), ki bodo ribam omogočali lažje gor in dolvodno prehajanje. Dimenzije poglobitve so predlagane, če je padec struge na območju prepusta majhen. Pri večjih naklonih je treba dimenzije poglobitve definirati na novo.
- Utrditev brežin in dna izven zadrževalnika je dovoljena le na najkrajši možni dolžini od pregrade. Brežine naj se utrdi s kamnito zložbo v izrazito nepravilni obliki.

Ribiško upravljanje

Pri izvedbi posegov je treba zagotavljati:

- da bo omogočeno nemoteno izvajanje ribiškega upravljanja in ribolova;
- da dostop do javnega dobra (vodotoki in stoječa vodna telesa) za namen ribiškega upravljanja in ribolova ne bo oviran;
- da se v prostoru omogoči razvoj ribištva in s tem povezanih dejavnosti.